

PÕHIKOOLI ÜHISKONNAÕPETUSE LÕPUEKSAMI VASTAVUSTABEL

I. ÕPPEKAVA ÜLDPÄDEVUSED

Üldpädevus	Eksami seos üldpädevustega
Väärtuspädevus	Õpilane suudab mõista humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi ning nendest oma tegutsemises juhinduda. Õpilane suudab hinnata inimsuhteid ning tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, loodusega, oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdisaegse kultuuri sündmustega, väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt.
Sotsiaalne pädevus	Õpilane suudab toimida teadliku ja vastutustundliku kodanikuna. Õpilane teab ning järgib ühiskonnas kehtivaid väärtusi ja norme; teeb koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerib inimeste erinevusi ning oskab arvestada neid suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Õpilane suudab mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi.
Õpipädevus	Õpilane suudab hankida õppimiseks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitut, sealhulgas õpioskusi ja -strateegiaid erinevates kontekstides ning probleeme lahendades; analüüsida enda teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi ning selle põhjal edasiõppimise vajadust.
Suhtluspädevus	Õpilane suudab ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.
Matemaatikapädevus	Õpilane suudab kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid erinevaid ülesandeid lahendades kõigis elu- ja tegevusvaldkondades.
Ettevõtlikkuspädevus	Õpilane suudab ideid luua ja neid ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi; seada eesmärged ja neid ellu viia; korraldada ühistegevusi, näidata initsiatiivi ja vastutada tulemuste eest; reageerida paindlikult muutustele ning võtta arukaid riske.

II. ÕPPEKAVA VALDKONNAPÄDEVUSED

Valdkonnapädevused	Eksami seos teiste valdkonnapädevustega
Emakeelepädevus	Õpilane suudab väljendada ennast selgelt ja asjakohaselt; ning lugeda ja mõista erinevaid tekste. Õpilane analüüsib ja hindab kriitiliselt loetud teksti. Õpilane teab, mis on autoriõiguse kaitse.
Võõrkeeltepädevus	Õpilane on lugupidav teiste kultuuride vastu mitmekultuurilises ühiskonnas.
Matemaatikapädevus	Õpilane oskab tõlgendada arvandmeid (graafikud, tabelid, diagrammid); oskab probleeme püstitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada. Oskab loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada.
Loodusteaduslik pädevus	Õpilane teab, kuidas looduskeskkond mõjutab inimese arengut. Õpilane väärtustab jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi.
Tehnoloogiline pädevus	Õpilane oskab hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevaid võimalusi ja ohte. Õpilane teab erinevaid ameteid ja elukutseid. Õpilane oskab rakendada nüüdisaegseid tehnoloogiaid tõhusalt ning eetiliselt oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel; kasutada tehnilisi vahendeid eesmärgipäraselt ja säästlikult, järgides ohutuse ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.
Kultuuriline pädevus	Õpilane teab, mis on eneseteostus, rahvakultuur ning loominguline eneseväljendusoskus.
Tervise- ja kehakultuuripädevus	Õpilane on salliva suhtumisega kaaslasesse.

III. ÜLESANNETE SEOS ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRKIDE JA LÄBIVATE TEEMADEGA

ÜL.		Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Keskkond ja jätkusuutlik areng	Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Kultuuriline identiteet	Teabekeskond	Tehnoloogia ja innovatsioon	Tervis ja ohutus	Väärtused ja kõlblus	Ühiskonnaõpetuse õppe- ja kasvatuseesmärgid
I OSA	1			x	x				x	Põhikooli ühiskonnaõpetusega taotletakse, et õpilane: 1) tunneb huvi ühiskonna probleemide vastu, oskab neid märgata ja uurida ning oma seisukohti ja valikuid põhjendada; 2) oskab tulla toime tänapäeva ühiskonnas lähtudes üldinimlikest väärtustest; 3) teab, kuidas osaleda poliitika kujundamises ja teostamises nii kohalikul kui ka Eesti riigi tasandil; 4) väärtustab inimõigusi ja demokraatia põhimõtteid nagu seaduslikkus, vabaduse ja vastutuse seos; arvestab teisi, väärtustab mitmekesisust, panustab ühiskonna jätkusuutlikku arengusse ja sidususse ning seisab vastu kesksete normide rikkumisele; on seaduskuulekas; 5) määratleb ennast ühiskonna liikmena, Eesti, Euroopa ja maailma kodanikuna.
	2		x			x	x			
	3					x			x	
	4	x				x				
II OSA	1	x								
	2		x			x		x	x	
	3	x							x	
	4	x		x					x	
	5			x	x					
	6			x						
	7		x			x			x	
III OSA	1	x		x	x	x			x	
	2		x	x		x	x			
IV OSA	1	x		x		x				
	2		x			x				
	3			x						
	4					x		x		
	5	x	x	x				x	x	
ARVAMUS	1		x	x				x	x	
	2	x	x	x			x		x	
	3	x	x	x	x			x	x	

Õpitulemused	I OSA				II OSA							III		IV OSA					A		
	1	2	3	4	1	2	3	4	5	6	7	1	2	1	2	3	4	5	1	2	3
I. Ühiskond ja sotsiaalsed suhted																					
1. Meedia ja teave																					
1) orienteerub infokeskkonnas, suudab infot kriitiliselt hinnata ja kasutada;	x	x		x		x	x	x				x	x	x	x						
2) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid avalik arvamus, avalik elu, eraelu, ajakirjandusvabadus, ajakirjanduseetika, autoriõigus, autorivastutus, reklaam ja plagiaat;		x	x										x								
3) mõistab ajakirjanduses käsitletavaid probleeme; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid probleemide kirjeldamiseks;			x			x							x	x							
4) tunneb ja austab autori õigusi ning vastutust; viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt.			x																		
2. Ühiskonna sotsiaalne struktuur																					
1) teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid sotsiaalsed erinevused, sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, identiteet, mitmekultuurilisus;				x										x							
2) märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi;				x										x							
3) väärtustab sotsiaalset õiglust ja sidusust;				x		x					x		x						x	x	
4) väärtustab soolist võrdõiguslikkust;																					
5) mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega.																					
3. Ühiskonna institutsionaalne struktuur – avalik sektor, erasektor, kolmas sektor																					
1) teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, erasektor, eraettevõtte, mittetulundussektor, sihtasutus;														x							
2) selgitab ühiskonna sektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas;					x		x	x				x	x	x		x	x	x			
3) teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi.												x	x								
4. Ühiskonnaliikmete õigused																					

1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid inimõigused, põhiõigused, sotsiaal-majanduslikud õigused, poliitilised õigused, kultuurilised õigused;									X		X									X	
2) tunneb inimõigusi ja lastekaitse põhimõtteid, märkab nende rikkumist (sh vägivald, kuritarvitamine, inimkaubandus jm); tunneb õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost;	X										X								X	X	X
3) tunneb riske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust otsida abi.																			X		
II. Riik ja valitsemine																					
1. Demokraatia																					
1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid demokraatia, autokraatia, totalitarism; võimude lahusus ja tasakaal, õigusriik, kodanikuõigused, kodanikuvabadused, kodanikuühiskond, kodanikualgatus;							X	X			X	X	X								
2) selgitab demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises;									X	X											X
3) väärtustab demokraatlikke vabadusi ja tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igaühe võrdsust seaduse ees); käitub demokraatia põhimõtete järgi;									X		X	X	X					X	X	X	
4) oskab vahet teha demokraatial ja autokraatial, tunneb ja selgitab demokraatliku, autoritaarse ja totalitaarse ühiskonna põhijooni ja annab neile hinnangu;							X	X											X	X	
5) selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid.											X										
2. Eesti valitsemiskord																					
1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid põhiseadus, põhiseaduslik institutsioon, põhiseaduslikud õigused, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, täidesaatev võim, president, õiguskantsler, riigikontroll, kohalik omavalitsus (KOV), kohus, õigusakt; erakond, valimised, kodakondsus, kodanik, alaline elanik;	X				X		X	X	X	X	X										
2) tunneb ja oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ning iseloomustab Eesti riigi poliitilist ja halduskorraldust (kaart);	X				X		X		X		X	X									
3) mõistab seaduste järgimise vajadust ja seaduste eiramise tagajärgi ning teab, kuhu oma õiguste kaitseks pöörduda.			X															X			X

Oskab leida vajalikku õigusakti, kasutada elektroonilist Riigi Teatajat (eRT);																				
4) suhtleb riigi- ja omavalitsusasutustega, sh riigi- ja omavalitsusasutuste portaale kasutades;																				
5) tunneb kodanikuõigusi ja -kohustusi; väärtustab Eesti Vabariigi ja Euroopa Liidu kodakondsust;	x								x		x						x		x	x
6) selgitab valimiste üldiseid põhimõtteid, kujundab oma põhjendatud seisukoha valijana;									x	x									x	
7) teab peamisi rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige Eesti on; nimetab Eesti parlamendierakondi; teab Euroopa Liidu liikmelisusest tulenevaid õigusi, võimalusi ja kohustusi.																				
III. Kodanikuühiskond																				
1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid kodanikuühiskond, vabaühendus, kodanikuosalus, kodanikualgatus;													x						x	
2) mõistab kodanikuühiskonna ja vabaühenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärgi; iseloomustab kodanikuühiskonna rolli demokraatia tagamisel;											x	x								
3) oskab kasutada tegutsemisvõimalusi kodanikuühiskonnas; analüüsib probleeme ning pakub lahendusi;											x	x							x	
4) algatab ja toetab koostööd ühiste eesmärkide püstitamisel ja elluviimisel.											x	x						x	x	x
IV. Majandus																				
1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid turumajandus, turg ja turusuhted, nõudmine, pakkumine, konkurents, tootlikkus, kasum, riigieelarve, riiklikud ja kohalikud maksud, ühishüve, sotsiaalne turvalisus, vaesus, sotsiaalkindlustus, sotsiaaltoetus, tööturg, bruto- ja netopalk, laen, investeering, tarbijakaitse;														x	x	x	x	x		
2) tunneb erineva haridusega inimeste võimalusi tööturul; teab, mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu;				x										x						
3) analüüsib ja hindab oma huve, võimeid ja võimalusi edasiõppimisel ja karjääri planeerimisel;				x										x					x	